

ti 11.7.2017

kirjaamo@okv.fi

Kantelu oikeuskanslerille ministerin tuomarivalasta 10.7.2017

Toimenpide, jota pidän virheellisenä: Perhe- ja peruspalveluministeri **Annika Saarikko** vannoi valtioneuvoston yleisistunnossa 10.7.2017 klo 14.35 virkavalan ohella tuomarivalan tuomarinvakuutuksen antamisen sijasta valtioneuvoston kansliassa toimivan valtiosihteeri **Paula Lehtomäen** esityksestä. Ministerit **Antti Häkkänen**, **Jari Leppä** ja **Sampo Terho** eivät edelleenkään ole antaneet tuomarinvakuutusta, joka korvaisi heidän 5.5.2017 vannomansa tuomarivalan. Nämä seikat ovat mielestäni virheellisiä siksi, että voimassa olevat lait eivät enää 1.1.2017 alkaen sisällä tuomarivalaa eivätkä tuomarivalan kaavaa.

Aiempi kanteluni. Kantelin 7.5.2017 oikeuskanslerille ministerien Häkkänen, Leppä ja Terho valtiosihteeri Lehtomäen esityksestä valtioneuvoston yleisistunnossa 5.5.2017 vannomista tuomarivaloista, ja täydensin kanteluani 8.5.2017 ja 10.5.2017. Pidän kiinni tuosta kantelustani. Siinä esittämäni perustelut koskevat myös tätä uutta kanteluani, ja tässä uudessa kantelussani esittämäni perustelut koskevat myös tuota aiempaa kanteluani. Perustelut menevät päällekkäinkin.

Tarkemmin: Esitys perusteltiin asetuksella virkavalasta ja virkavakuutuksesta sekä tuomarivalasta ja tuomarinvakuutuksesta (1183/1987). Asetuksen 3 §:n mukaan valtioneuvoston jäsenen on vannottava virkavala ja tuomarivala tai annettava virkavakuutus ja tuomarinvakuutus ennen tehtävään ryhtymistään; asetuksen 10 §:n mukaan valtioneuvoston jäsen vannoo valan tai antaa vakuutuksen valtioneuvoston yleisistunnossa; ja asetuksen 13 §:n 1 momentin mukaan [se], joka on vannonut virkavalan tai tuomarivalan taikka antanut virkavakuutuksen tai tuomarinvakuutuksen, ei ole velvollinen uudestaan vannomaan vastaavaa valaa eikä antamaan vastaavaa vakuutusta.

Mutta saman asetuksen 6 §:n mukaan tuomarivalan ja tuomarinvakuutuksen kaavasta säädetään oikeudenkäymiskaaren 1 luvun 7 §:ssä, ja tämä säännös taas poistui 1 luvusta 1.1.2017 oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta annetun lain 683/2016 nojalla, kuten poistui myös tuomarivalasta ja tuomarinvakuutuksesta sääätynyt oikeudenkäymiskaaren 1 luvun 6 a §. Tuomarinvakuutuksesta ja sen sanamuodosta säädetään 1.1.2017 voimaan tulleen tuomioistuinlain (673/2016) 1 luvun 7 §:ssä. Tuomarivalaa eivät lait enää tunne.

Asetuksen antamista ja lainsäädäntövallan siirtämistä koskevan perustuslain 80 §:n mukaan tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla,

mutta lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista.

Mielestäni jo tämän perustuslain 80 §:n säännöksen nojalla mainitsemaani asetusta ei voi asettaa niiden lakien edelle, jotka eduskunta hyväksyi käsitellessään hallituksen esitystä tuomioistuinjaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi (HE 7/2016 vp). Ei ole esimerkiksi ajateltavissa, että joku vaatisi, että hänen on saatava vannon tuomarivala tuomarinvakuutuksen antamisen sijasta sen nojalla, että asetuksen 2 §:n mukaan tuomioistuinten jäsenten lisäksi velvollinen vannon tuomarivalan tai antamaan tuomarinvakuutuksen ryhtyessään hoitamaan virkaansa tai tehtävänsä on se, joka yksin tai kollegiaalisessa menettelyssä ratkaisee hallintolainkäyttöön kuuluvia asioita.

Näin ollen mielestäni valtioneuvoston jäsen ei voi enää vannon tuomarivalaa ennen tehtävään ryhtymistään.

Tätä kantaani vahvistaa oikeuskansleri Jaakko Jonkan ratkaisu hänen 1.12.2016 antamassaan vastauksessa (OKV/1694/1/2016) kanteluuni 24.11.2016, jossa pyysin oikeuskansleria valvomaan asetuksen tiukkaa noudattamista 1.1.2017 alkaen siinä mielessä, että valtioneuvoston jäsen todellakin joko vannoo virka- ja tuomarivalan tai antaa virka- ja tuomarinvakuutuksen, jolloin hän ei siis saisi vannon virkavalaa koska ei voisi enää vannon tuomarivalaakaan. Jonkan ratkaisu kuului kuitenkin seuraavasti: ”Jos valtion virkamieslaki tuntee edelleen sekä virkavalan että virkavakuutuksen, tuomarivalasta luopuminen ei sinällään estä sitä, että valtioneuvoston jäsen, joka ei ole aikaisemmin vannonut virkavalaa tai antanut virkavakuutusta, vannoo halutessaan virkavalan.” Siis hänkin lähti siitä, kuten minä tuossa kantelussani lähdin ja tässä kantelussani lähden, että ajankohtaan 1.1.2017 liittyy tuomarivalasta luopuminen — myös valtioneuvoston jäsenten osalta. Lisäksi hänen ratkaisunsa perustui nimenomaan siihen, että hän antoi laille etusijan asetuksen tiukkaan sanamuotoon verrattuna. Myös minä tässä kantelussani asetan lait asetuksen edelle.

Olisi kovin nurinkurista ja täysin vastoin oikeuskansleri Jonkan ratkaisua selittää tilanne niin, että ensinnäkin asetus todellakin sitoisi ministerin virka- ja tuomarivalat toisiinsa ja että tällöin, koska laki tuntee edelleenkin virkavalan, niin ministerillä (ja vain ministerillä) olisi siten oikeus vannon tuomarivala. Ei todellakaan kävisi, että virkavalan olemassaolosta lähtien lakia alempiarvoisen, päivittämättömän asetuksen kautta mitätöitäisiin tuore, kaikkia koskeva tuomarivalasta luopuminen!

Virkavalasta jälleen. Neljä ministeriä on nyt väistänyt mielestäni lainvastaisella tavalla sen kylläkin ehkä omituisen tilanteen, että ensin he valintansa mukaan olisivat vannonneet virkavalan kaksi sormea Raamatulla, sitten Raamattu olisi korjattu pois ja tämän jälkeen he vailla vaihtoehtoa olisivat an-

taneet neutraalin tuomarinvakuutuksen. He olisivat voineet väistää sellaisen absurdin tilanteen lainmukaisella tavalla antamalla sekä virka- että tuomarinvakuutuksen. Mutta he siis valitsivat virkavalan oheen tuomarinvalan, vaikka mikään laki ei sitä enää tunne. Jo tällainen menettely osoittaa, että virkavala olisi pikimmiten poistettava valtion virkamieslaista, ja olisi säädettävä (vaikkapa aiempi asetus muuttamalla) asetus virkavakuutuksesta ja tuomarinvakuutuksesta.

Se taas, että myös ministerit joutuisivat luopumaan tuomarinvalasta mutta että virkavalasta pidettäisiin kiinni vain sen vannomista haluavien ministerien tähden, tuottaisi mahdollisesti muille uusille ministereille ja yleisemmin muille asetuksessa tarkoitetuille virkamiehille ongelmia, joiden tähden on toisaalla luovuttu todistajan ja tuomarin valoista.

Säilytettäessä mikä tahansa uskonnollinen vala tuotetaan mahdollisesti ongelma myös valan esilukijan ja valaa seuraamaan joutuvien uskonnonvapaudelle. Tuomioistuimissa on tästä ongelmasta jo vapauduttu. Tälläkin perusteella virkavalasta olisi luovuttava — ja ministerien osalta tuomarinvalasta käytännössäkin.

Toivon oikeuskanslerilta seuraavaa:

(1) Oikeuskanslerin on kerrottava ministeri Saarikolle, että hänen 10.7.2017 vannomansa tuomarinvala on mitätön ja että hänen on annettava tuomarinvakuutus valtioneuvoston yleisistunnossa mahdollisimman pian.

Ministeri Saarikko saattaisi kuitenkin kieltäytyä tuomarinvakuutuksen antamisesta. Hänen nimityksensä ja määräämisensä valtioneuvoston jäseneksi ja perhe- ja peruspalveluministeriksi ei kaiketi siitä peruuntuisi, eikä häntä kaiketi siitä rangaistaisi. Oikeuskanslerin olisi silloin kerrottava ministeri Saarikolle, että hän ei kuitenkaan voisi väistää mahdollista perustuslain 115 §:n mukaista ministerivastuuasiaa vetoamalla perustuslain 114 §:ssä tarkoitettua selityksessään siihen, että hän ei edes ollut antanut vaadittua tuomarinvakuutusta.

Ministeri Saarikko saattaisi myös suostua tuomarinvakuutuksen antamiseen. Lisäksi hän saattaisi tällöin harkita pyyntöä lisätä pöytäkirjaan kannanilmaisu, että virkavalasta olisi luovuttava.

(2) Se, että valtiosihteeri Paula Lehtomäki esitti valtioneuvoston yleisistunnossa 5.5.2017, että ministerit Häkkänen, Leppä ja Terho vannovat tuomarinvalan, saattoi olla pelkkä vahinko. Mutta siinä tapauksessa hänen olisi pitänyt korjata tämä vahinkonsa esittämällä vaikkapa jo valtioneuvoston yleisistunnossa 9.5.2017, että pöytäkirjaan merkitään, että ministerien Häkkänen, Leppä ja Terho tuomarinvalat ovat mitättömät. Sellaista hän ei ilmeisesti esittänyt. Tai, jos esitti, mutta valtioneuvosto päätti olla pöytäkirjaan selaista merkintää tekemättä, niin mahdollisesti hänellä olisi kuitenkin ollut

oikeus jättää oma eriävä kantansa pöytäkirjaan liitettäväksi. Tai, ellei ollut, hän olisi voinut muulla tavoin tuoda kantansa erityisesti oikeuskanslerin tietoon. Sellaistakaan ei ilmeisesti tapahtunut. Valtiosihteeri Lehtomäki olisi siis ottanut esityksestään 5.5.2017 täyden vastuun.

Joka tapauksessa valtiosihteeri Lehtomäen esitys valtioneuvoston yleisistunnossa 10.7.2017, että ministeri Saarikko vannoo tuomarivalan, on ollut täysin harkittu ja tietoinen.

Oikeuskanslerin on tutkittava, onko valtiosihteeri Lehtomäki syyllistynyt virkavirheeseen esittämällä jopa toistuvasti laeista poistuneen tuomarivalan vannomista.

(3) Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain (193/2000) 7 §:n *Aloiteoikeus* mukaan oikeuskanslerilla on oikeus tehdä ehdotuksia säännösten ja määräysten kehittämiseksi ja muuttamiseksi, jos valvonnassa on havaittu niissä puutteita tai ristiriitaisuuksia taikka jos ne ovat aiheuttaneet oikeudenkäytössä tai hallinnossa epätietoisuutta tai eriäviä tulkintoja.

Tähän vedoten toivon oikeuskanslerin kiinnittävän asianomaisten ministeriöiden huomion siihen, että asetus virkavalasta ja virkavakuutuksesta sekä tuomarivalasta ja tuomarinvakuutuksesta olisi vastaisten virheellisyyksien välttämiseksi pikimmiten muutettava asetukseksi virkavalasta ja virkavakuutuksesta sekä tuomarinvakuutuksesta. Toivon oikeuskanslerin ehdottavan valtioneuvostolle, että lainsäädännön johdonmukaisuuden vuoksi itse asiassa myös virkavalasta olisi luovuttava ja säädettävä asetus virkavakuutuksesta ja tuomarinvakuutuksesta.

Kantelija:

matematiikan dosentti Jouni Luukkainen
puheenjohtaja, Pääkaupunkiseudun ateistit ry (www.ateistit.fi)
Wallininkuja 2 C 53, 00530 HELSINKI
045 2129 763; jouni.luukkainen@helsinki.fi

Tiedoksi sähköpostitse:

Ministeri Annika Saarikko, annika.saarikko@stm.fi
Valtiosihteeri Paula Lehtomäki, paula.lehtomaki@vnk.fi
Ministeri Antti Häkkänen, antti.hakkanen@om.fi
Ministeri Jari Leppä, jari.leppa@mmm.fi
Ministeri Sampo Terho, sampo.terho@minedu.fi
Valtioneuvoston kanslian kirjaamo, kirjaamo@vnk.fi
Valtiovarainministeriön kirjaamo, valtiovarainministerio@vm.fi
Oikeusministeriön kirjaamo, oikeusministerio@om.fi